

"Наше анализе показују да су у 2021. години реализована издашна трошења кроз текућу резерву која нису била приказивана у Службеним гласницима, и која, по свему судећи, нису сврсисходно трошена", утврдио је Фискални савет анализирајући Завршни рачун буџета Србије за 2021. годину. Како се наводи, преко текуће буџетске резерве у 2021. потрошено је 22 милијарде динара (190 милиона евра) више него што је објављено у Службеним гласницима, а извештаји о трошењу овог новца су у документима означеним као "строго поверљиви" и "поверљиви". "Посебно је занимљиво то што је од укупног трошења свега три одсто пренето на раздео БИА, док је остатак усмерен на кориснике ван безбедносног сектора за шта је тешко пронаћи рационално објашњење", указује се у анализи.

„Механизам текуће буџетске резерве уведен је како би се омогућило да се буџет брзо прилагоди непредвиђеним околностима, дозволивши Влади да самостално доноси одлуку у реалокацији буџетских средстава са једне на другу расходну позицију (без да легитимитет за то добије у Скупштини)“, појашњава Фискални савет.

Трошење из текуће резерве, међутим, указује се у извештају, често се није користило за санирање последица непредвиђених догађаја, већ за финансирање текућих политика – што није оправдано.

„Решења о коришћењу овог механизма (износ, корисник са кога је новац узет, корисник коме је пренет и за које намене) доноси Влада, након чега се она објављују у Службеном гласнику Републике Србије. Наше анализе показују да су у 2021. години реализована издашна трошења кроз текућу резерву која нису била приказивана у Службеним гласницима, и која, по свему судећи, нису сврсисходно трошена“, утврдио је Фискални савет.

Наиме, како се истиче, у завршном рачуну може се видети да је преко текуће резерве потрошено 190 милиона евра (22 милијарде динара), а извештај о трошењу овог новца није објављен у реалном времену зато што су ти документи означени као ‘поверљиви’ и ‘строго поверљиви’.

Субвенције Србијагасу поверљиве?

„Посебно је занимљиво то што је од укупног трошења свега 750 милиона динара (три одсто) пренето на раздео БИА, док је остатак усмерен на кориснике ван безбедносног сектора за шта је тешко пронаћи рационално објашњење. Појединачно највеће трошење – 17,7 милијарди динара (150 милиона евра) – био је пренос средстава на раздео Министарства финансија из 29. децембра 2021. године. Имајући у виду да је у сличном износу и сличном периоду држава управо преко овог конта дала велике зајмове Србијагасу за покривање губитака, није искључено да су управо ове субвенције класификоване као поверљиве“, наводи Фискални савет.

С друге стране, како се указује, сам Србијагас у својим извештајима за 2021. експлицитно наводи да је добио субвенцију из републичког буџета у складу са Уредбом о привременој мери ограничавања цене гаса.

„Остаје нејасно зашто Влада то није могла да наведе у завршном рачуну када је већ предузеће објавило ову информацију“, констатује Фискални савет.

Од осталих корисника код којих је тешко пронаћи оправдање за ознаку поверљивости Фискални савет издваја следеће: 1,5 милијарди динара пренетих Министарству приведе 23. децембра и 750 милиона динара истом кориснику 27. децембра и 300 милиона динара пренетих Генералном секретаријату Владе 16. септембра.

„Мање износе под ознаком поверљивости добијали су још и Државно правобранилаштво, Републичка дирекција за имовину и Авио-служба Владе“, истиче се у извештају.

Ко је зајмио и за шта

Фискални савет констатује, такође, да другу годину заредом буџетске позајмице пробијају план а да то није адекватно обрађено у завршном рачуну.

„Ову праксу би требало хитно променити. Буџетске позајмице су у 2021. години достигле рекордно високих 49 милијарди динара и биле су преко 2,5 веће него што је било предвиђено ребалансом, иако је он прављен свега пар месеци пре краја календарске године. Поменуто одступање, премда огромно у апсолутном и релативном износу, у завршном рачуну готово да уопште није обрађено. Додатни је недостатак то што завршни рачун не пружа ни комплетан увид у структуру ових издатака – којим предузећима и под којим условима су кредити одобрени, да ли се и када очекује враћање средстава у буџет и др“, наводи се у анализи.

Не зна се коме смо плаћали казне и пенале

Фискални савет констатује да Завршни рачун буџета и даље не даје информације по ком основу, коме и у ком појединачном износу је држава плаћала казне и пенале у 2021. години.

„У Завршном рачуну за 2021. годину приказано је да су укупни издаци за казне и пенале износили 17,5 милијарди динара (око 150 милиона евра). Иако се може доћи до

информације који су државни органи исплаћивали највеће казне и пенале – конкретно у 2021. години Министарство одбране, Привредни суд, МУП итд, не постоје образложења коме, за шта и ком појединачном износу су плаћане казне и пенали“, указује се у извештају.

Ово су, наводи Фискални савет, непродуктивни расходи који су већ неко време на веома високом нивоу, а у 2021. су били, примера ради, скоро 80 одсто већи од читавог буџета Министарства за заштиту животне средине.

„Премда делимично имамо разумевања да се детаљни приказ износа по казнама и пеналима не може приказати у Закону о буџету, имајући у виду потребу да се не прејудуцирају исходи судског спора пре окончања, сматрамо да нема оправдања да се подаци не наведу у завршном рачуну – пошто се спорови окончају и све исплате реализују. Транспарентно објављивање података о казнама и пеналима омогућило би стицање бољег увида у стварне узроке неконтролисаног кретања ових расхода, и у крајњој линији створило добру аналитичку основу да се спречи њихов даљи раст у будућности. Такође, бољи приказ реализованих казни по споровима покренуо би и питање одговорности за преузете а неизвршене обавезе“, навео је Фискални савет.

Субвенције необразложене

Подаци о субвенцијама за привлачење инвестиција ни у најновијем Завршном рачуну нису детаљно образложени.

„Субвенције приватним предузећима за улагања од посебног значаја у 2021. години износила су приближно 16,5 милијарди динара, чиме је премашен и последњи план из октобарског ребаланса који је састављан свега неколико месеци пре краја године. Додатно, исплаћени износ знатно је (за 65%) већи у односу на остварење из 2020. године, када је реализовано око 10 милијарди динара – што појачава потребу да се ови растући трошкови детаљније прикажу и дезагрегирају у завршном рачуну“, указао је Фискални савет.

Колико је планирано, а колико се утрошило

Образложење одступања реализације у односу на план, иако се простире на 150 страна, готово да нема никакву информациону, нити аналитичку вредност. указује се у извештају.

„Буџетски корисници имају обавезу да у посебном делу завршног рачуна објасне све разлоге који су довели до одступања појединачних расхода у односу на планиране величине. Међутим, основни проблем лежи у томе што нису прописани адекватни стандарди у извештавању по овом основу (нпр. није јасно назначено шта се користи као план с којим се пореди реализација и сл), па буџетски корисници ово извештавање третирају врло лежерно и необавезујуће“, констатује се у извештају.

Конкретно, ниједан корисник не извештава о одступању у односу на оригинални буџет, па чак ни ребаланс – што су лимити којима Скупштина даје легитимитет – већ у односу на последњу додељену апропријацију која се током године много пута мења и ревидира дискреционим одлукама Владе и без сагласности посланика и скупштинске расправе.

„Тако се долази до апсурдне ситуације у којој у завршном рачуну готово нема корисника који је имао пробијање буџетског плана; огромна већина исказује ‘уштеде’ јер извршење пореде са апропријацијама које су уважиле све ад хок мере и политике, пребацивања из текуће резерве и др, што не одговара стварном стању. Конкретан пример за 2021. јесу, рецимо, субвенције за ЈП ПЕУ Ресавица које су пробиле план готово двоструко (реализација била 8,5 милијарди динара, буџетом а потом и ребалансом било предвиђено 4,7 милијарди), о чему нема ниједне речи у образложењу јер се ови расходи пореде са апропријацијом која је накнадно увећана“, појашњава Фискални савет.

Други, можда још илустративнији пример јесте Министарство финансија.

„Министарство финансија у образложењу није нашло за сходно да наведе (и објасни) потпуно нови програм који није био предвиђен буџетом нити ребалансом, а који је донео трошкове од 40 милијарди динара (кредитна подршка књижена на набавци финансијске имовине, намењена за покривање губитака јавних енергетских предузећа). Смислено би било да се одељку који се бави одступањима од плана у завршном рачуну посвети много више пажње – не само да се као критеријум планске величине узму Закон о буџету и ребаланс, већ да и садржај буде детаљнији и смисленији“, наводи се у извештају.

(Н1)